

DE TANK

Jubileumnummer

nr.300
Juni 2026

TWENOT PRESENTS

A NUMBER THREE-00 PRODUCTION "JUBILEUM NUMMER 300"

STARRING EHRHARDT GMC MORRIS BUFFEL, WISENT, BISON RENAULT FT17 CARDÉN-LOYD

WILTON-FEIJENOORD LANDSVERK BROTHERS PANTRADO M39 FIAT 3000

EDITOR MARCEL VON HOBE WRITTEN BY LEANDER JOBSE

CO-STARRING JAN KORT BAS HERMSEN MARTIN VISSER

PRODUCED BY ZALSMAN BV ZWOLLE EXECUTIVE PRODUCERS TWENOT BOARD OF DIRECTORS DIRECTED BY KEES BLIJLEVEN

Vroege foto van de Ehrhardt.
Bron: collectie Kees Blijleven

Ehrhardt 'Potkachel'

1 gebouwd, 1918 -1940 Leander Jobse

De Eerste Wereldoorlog was de eerste oorlog in de geschiedenis waarin gepantserde voertuigen in grote aantallen door alle partijen werden gebruikt. Nederland keek als neutraal land alleen vanaf de zijlijn toe. In 1914 werd echter één Belgische pantserwagen geïnterneerd toen deze de Nederlandse grens overstak en daarmee het eerste pantservoertuig op Nederlandse bodem werd. Voordat het in 1919 aan België werd teruggegeven, internerden de Nederlanders tijdens de Duitse

terugtocht eind 1918 een ander voertuig. Dit keer was het een semi-gepantserd Ehrhardt zelfrijdend luchtafweer-geschut. Dit voertuig zou uiteindelijk worden omgebouwd tot een echte pantserwagen die bekend werd als de Ehrhardt Potkachel.

Een Ehrhardt Kraftwagen-Flugabwehrkanone, zoals deze zou in Nederlandse handen zijn terechtgekomen. Dit specifieke voertuig behoorde tot de Beierse Flak-eenheid 72. In welke eenheid het Nederlandse voertuig voorheen dienst deed, is onbekend.
Bron: Flickr-gebruiker Wooway1

Keuzestress...

Oftewel: "Zeg maar nee, dan krijg je er twee..."

Jan Kort

Eind vorig jaar heb ik meegedaan aan de groepsbouw "old school Italeri" en ik heb daar enorm veel (bouw) plezier aan beleefd. Zozeer zelfs dat het eerste model dat ik na de groepsbouw oppakte, weer een Italeri model was; de Staghound. Ook die is inmiddels afgebouwd en het was wederom een fijn model om te bouwen.

Toen Kees Blijleven mij benaderde voor een bouwproject met bijbehorend artikel voor dit jubileumnummer, was het voor mij duidelijk dat ik weer van een Italeri model uit zou gaan. De vraag van Kees was of ik een voertuig wilde bouwen dat bij het Nederlandse leger in gebruik is geweest, of nog steeds is.

Mijn oog viel al snel op de Leopard 1A5 van Italeri en die heb ik meteen aangeschaft. Bingo! Of toch niet? Na het bestuderen van wat boeken en websites werd mij al vrij snel duidelijk dat het Nederlandse leger nooit een 1A5 in dienst heeft gehad (op twee testexemplaren na). Na de Leopard 1 werd in de jaren tachtig van de vorige eeuw de Leopard 1V in gebruik genomen, na een lastig en problematisch

verbetertraject (de 1V met de V van "verprutst" volgens veel technici in de werkplaatsen). Je kunt niet een Leopard 1A5 voor een 1-V door laten gaan; de verschillen zijn te groot. Zeker niet vanwege de vele deskundige TWENOT-leden die ieder aspect van deze tank kennen en er soms zelfs dienst op gedaan hebben. Wat nu?

Dan toch maar de Leopard 1 gaan bouwen? Revell heeft een redelijk recente kit van dit voertuig met de juiste Nederlandse details (o.a. rookpotten, antennevoeten, gereedschapskisten, MG en ook NL decals). Ik heb toen besloten om de Revell kit aan te schaffen en te gaan bouwen en een tweede Revell kit als donorkit voor de 1-V van Italeri. Het mag wat kosten zo'n jubileum...

Het voertuig met torentje tijdens oefeningen op de Veluwe in 1925. Merk op hoe het gehuld is in een rookgordijn. Bron: Nationaal Archief.

GMC pantserwagen

1+3 gebouwd, 1924 -1934 Leander Jobse

Begin jaren twintig voelde Nederland geen noodzaak om gepantserde voertuigen aan te schaffen. Niettemin had het leger plannen om één Renault FT-tank aan te schaffen en exploiteerde het al één pantserwagen, gebaseerd op een Ehrhardt Kraftwagen-Flugabwehrkanone die in 1918 van de Duitsers werd afgenomen. Deze voertuigen dienden alleen om het leger vertrouwd te maken met het gebruik van pantservoertuigen. Met hetzelfde doel werd in 1924 in een plaatselijke legerwerkplaats een geïmproviseerd voertuig gebouwd dat eruitzag als een gepantserde auto.

DE BOUW

Het geïmproviseerde voertuig werd gebouwd door het Regiment

Vestingartillerie, gevestigd in de stad Naarden. Er werd een GMC-dieplader genomen en achterin werd een draaibaar 37 mm kanon geïnstalleerd. De cabine en het kanon waren omhuld met tin en hout, gemaakt om op pantser te lijken. Het kanon stak boven het dak uit en eromheen was een houten koepelvormig torentje geplaatst. De spaakwielen waren bekleed met staalplaat. Toen het voertuig in gebruik werd genomen bleek al snel dat het extra gewicht veel te hoog was en dat de vrachtwagen niet sneller kon rijden dan 24 km/u. Door het gebruik van blik kreeg het voertuig de bijnaam Blikken Pantserwagen. In 1927 werd het enigszins aangepast. De constructie werd verstevigd om het gewichtsprobleem op te lossen, waarna het in dienst werd

De M-36311 Bison tijdens manoeuvres van het leger in de jaren '30. Bron: Nationaal Archief

Buffel, Bison en Wisent

3 gebouwd, 1932 -1940

Leander Jobse

MORRIS PANTSERWAGEN 'KOEKBLIK'

Begin jaren dertig had het Nederlandse leger twee pantserwagens. De eerste was een Ehrhardt Platformwagen, die in 1918 was geconfisqueerd van terugtrekkende Duitse troepen en

daarna enkele jaren voorzien van een geïmproviseerde gepantserde bovenbouw. Het andere voertuig was gebaseerd op een GMC-chassis en was puur bedoeld voor trainingsdoeleinden. Het beschikte dus niet over echte bepantsering en was gemaakt van tin en hout. De GMC werd in 1931

ontmanteld, waardoor het leger nog maar één pantservoertuig over had om mee te trainen. Er werden weliswaar drie nieuwe pantserwagens gebouwd, maar deze zouden worden toegewezen aan de Amsterdamse politie, waardoor het leger nog steeds maar één voertuig overhield.

Vrachtauto/trekker Morris Commercial met aangehaakt '12 lang staal' veldgeschut in 1928. Bron: collectie NIMH (AKL046876)

Foto: Wim den Dunnen

Renault FT-17

1 gekocht, 1927 -1940

Leander Jobse

Eén ding dat duidelijk werd op de slagvelden van de Eerste Wereldoorlog was de tank. Hoewel Nederland tijdens de oorlog neutraal bleef, waren de gevolgen ervan niettemin voelbaar en werden alle gebeurtenissen en technologische ontwikkelingen met grote belangstelling gevolgd. De uitvinding van de tank bleef dan ook niet onopgemerkt. Hoewel de oorlog in 1918 eindigde kon het Nederlandse leger pas in 1927 met trots bekendmaken dat het een Franse Renault FT lichte tank had aangeschaft. Het zou vóór de Tweede Wereldoorlog hun enige tank blijven.

ACHTERGROND

Na de Eerste Wereldoorlog kreeg de Nederlandse regering te maken met verschillende problemen. Er waren diplomatieke problemen, zoals de vraag of men wel of niet lid moest worden van de Volkenbond; territoriale problemen, zoals de Belgische claim op Nederlands grondgebied, en financiële problemen.

De Nederlandse Renault FT tijdens één van de vele openbare beproevingen die vanaf 1927 overal in het land werden uitgevoerd.
Bron: Nationaal Militair Museum

Twee tankettes, waaronder 'Luipaard'.
Bron: waroverholland.nl

Carden-Loyd Mk.VI

Tankette, 5 gekocht, 1931 -1940

Leander Jobse

1910

1920

1930

1940

1950

Het Nederlandse leger ontving in 1927 zijn eerste rupspantservoertuig, een Renault FT-tank, voor testdoeleinden. Nadat het was uitgetoet, stelde de Vechtwagen Commissie voor om modernere tanks aan te schaffen om te testen. Het Ministerie van Defensie was het daar niet mee eens, maar er

werden onderhandelingen gestart met de Britse firma Carden-Loyd om enkele voertuigen aan te schaffen die vooral bedoeld waren om te worden gebruikt tijdens binnenlandse problemen. Er werden vijf Carden-Loyd Mk.VI Tankettes geleverd en deze zouden in actieve dienst tot de oorlog in mei 1940 uitbrak bij de Koninklijke Landmacht de enige pantservoertuigen op rupsbanden blijven.

DE AANKOOP

In 1928 onderhandelde de Artillerie Inrichtingen samen met de Nederlandsche Engelsche Technische

Carden-Loyd 'Luipaard' wordt op de speciaal gekochte aanhanger gereden. Foto: colletie Kees Blijleven.

Bedford & een borrel

Gecko Bedford MWD in Tropisch 1:35

Bas Hermsen

Door: Een licht getraumatiseerde modelbouwer

De 'opdracht' die ik kreeg van ons erelid Kees Blijleven (waarvoor dank) leek simpel: bouw een model dat voor nummer 300 van DE TANK klaar is en het moet Nederlands zijn.

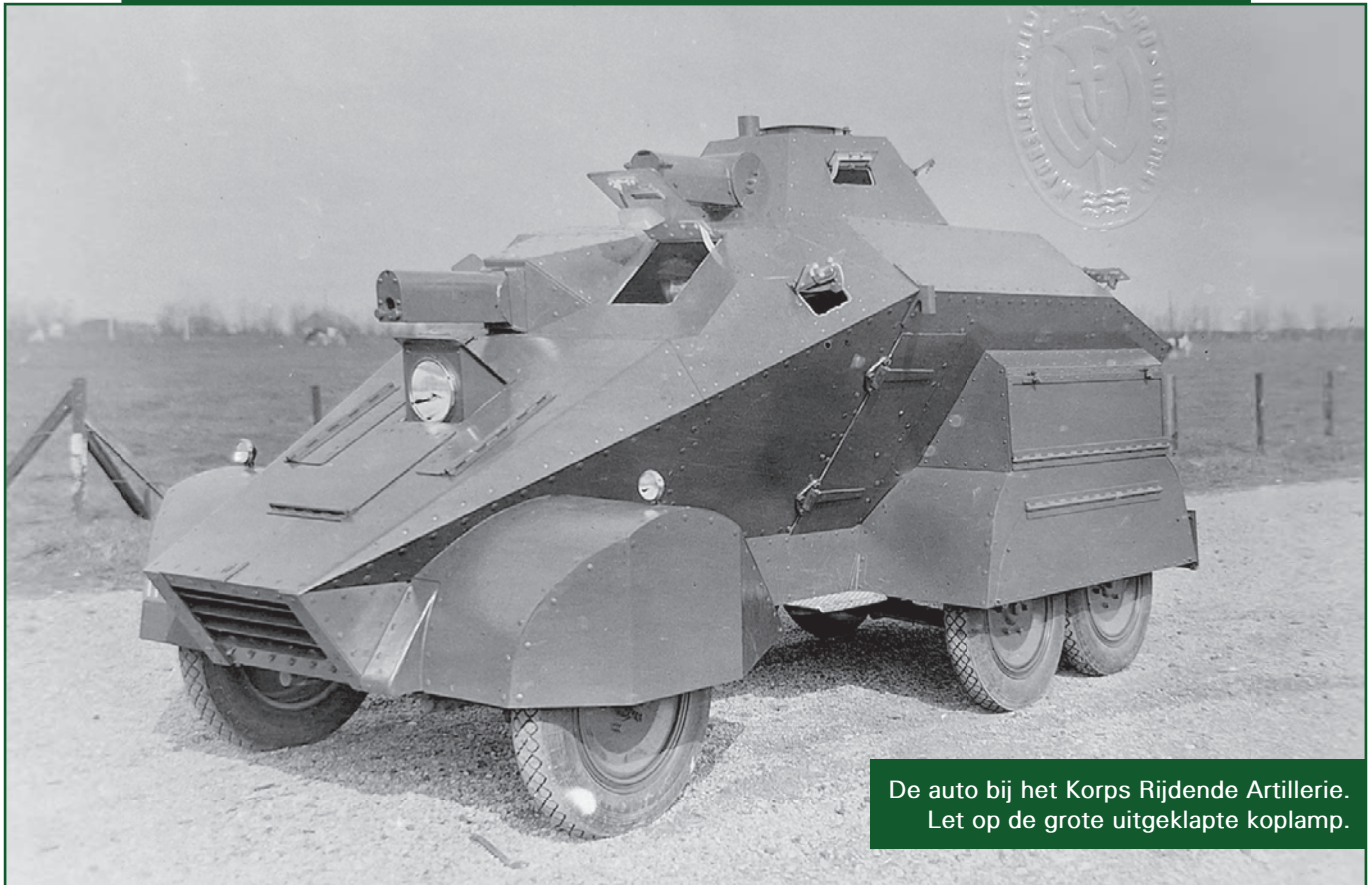
Niets was minder waar dan 'simpel'. Het voertuig was snel gevonden in de voorraad modellen. Toen ik de doos van de Gecko Models Bedford MWD opende, dacht ik: "Dit bouwen gaat in drie maanden makkelijk lukken". Dat was mijn eerste fout. Mijn tweede fout was het feit dat ik een 'pre-loved' kit had gekocht. Bij het uitpakken bleek namelijk dat het chassis al was gebouwd door de vorige eigenaar. Nou ja, 'gebouwd'... laten we zeggen dat de beste man waarschijnlijk al aan de vloeibare jubileum-versnaperingen zat vóór hij de lijm opende. Het onderstel zat schots en scheef in elkaar. Een passend begin voor

een voertuig dat in de tropen van West-Java terecht zou komen. Van de Bedford MWD in Indië zijn weinig foto's te vinden. Ik had er één in mijn database zitten en een oproep op het TWENOT-forum leverde nog een paar foto's op. Beste gevers, nogmaals hartelijk bedankt!

HET PLASTIC-MYSTERIE

Laten we het eerst hebben over het plastic van Gecko. Aan de ene kant is het te zacht, maar zodra je een dun

De auto bij het Korps Rijdende Artillerie. Let op de grote uitgeklapte koplamp.

Wilton-Fijenoord

3 gebouwd, 1933 -1945

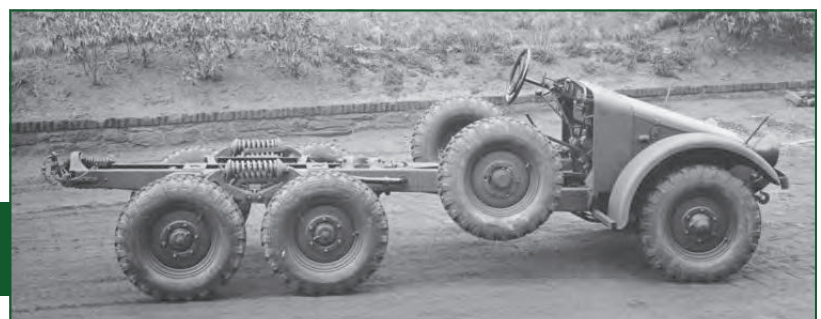
Leander Jobse

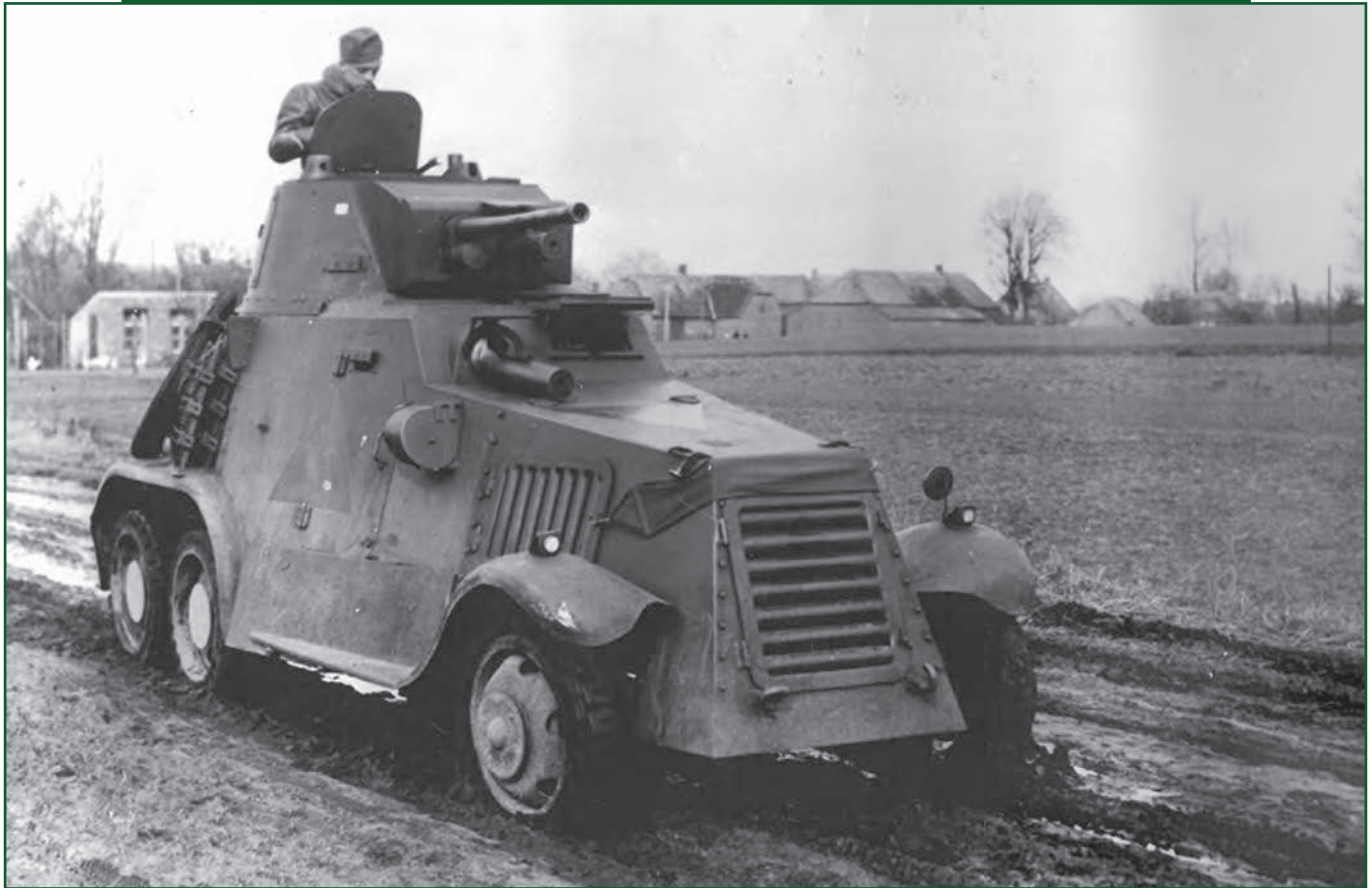

Eind jaren twintig begon het Nederlandse leger langzaam het belang van gepantserde voertuigen en hun offroad-capaciteiten te beseffen. Er werd een tactiek ontwikkeld om samen met infanterie lichtere bewapende pantserwagens te gebruiken om direct steun te verlenen, maar de Koninklijke Landmacht zette geen grote stappen in de aanschaf van nieuwe voertuigen. Ondertussen was het K.N.I.L. (Koninklijk Nederlands-Indisch Leger) iets minder conservatief bij de aanschaf van nieuwe voertuigen. In augustus 1933 tekende Dok- en Werfbedrijf

Voor de basis werd gekozen voor het Duitse Krupp L2H43 chassis.

Wilton-Fijenoord Limited, gevestigd in Schiedam, een contract met het Ministerie van Koloniën voor de levering van drie pantserwagens aan het K.N.I.L. Deze wagens waren ontworpen op een Krupp-chassis. Er werden plannen gemaakt om een jaar later nog drie auto's te leveren. Op 26 april 1934 werd het eerste exemplaar met het stoomschip Kota Tjandi naar Nederlands-Indië verscheept.

M36 Landsverk

12 gekocht, 1934 -1945

Leander Jobse

1910

1920

1930

1940

1950

De Zweedse Landsverk pantserwagen was in het Interbellum een succesvol exportproduct dat voornamelijk naar neutrale landen werd verkocht. De verschillende types deelden allemaal dezelfde algemene ontwerpfilosofie, maar verschilden in het chassis, de motoren, de bewapening of kleinere details, afhankelijk van de wensen van de klant. De Landsverk 181, of kortweg L-181, werd onder andere door Nederland gekocht en onder de naam Panterwagen M36 in dienst genomen. Omdat het begin van de Tweede Wereldoorlog werd gekenmerkt door schendingen van de neutraliteit van andere landen, belandden verschillende L-181's in de agressorlegers van de Sovjet-Unie en Duitsland.

ONTWIKKELING

Landsverk AB werd opgericht in 1872, maar stond in 1920 aan de rand van faillissement. Het bedrijf werd gered door het Duitse bedrijf Gutehoffnungshütte, Aktienverein für Bergbau und Hüttenbetrieb [kortweg GHH], voornamelijk via een Nederlandse dochteronderneming genaamd N.V. en Handels-maatschappij Rollo (kortweg Rollo Trading Company Inc/Ltd), een Nederlands bedrijf dat in 1920 door GHH werd overgenomen. Dit stelde GHH, dat destijds ook de meerderheid van MAN AG bezat, in staat de ontwikkeling van militaire voertuigtechnologieën voort te zetten, iets wat volgens het Verdrag van Versailles voor elke Duitse entiteit verboden was.

AMX-13/105

Martin Visser

Het schilderen en verwerken van een model van Walter Jonker

Op een avond kreeg ik een bliksembezoek van Walter Jonkers die zijn AMX kwam brengen. Ik kon hem nog net mijn vitrine laten zien om hem gerust te stellen dat zijn model in goede handen was en daarna ging hij weer. Daar zat ik dan met een model waarin enorm veel moeite was gestoken. Het was best wel een drempel om het model in de primer te zetten om alle verschillende gebruikte materialen te verbergen. Maar na een paar dunne lagen AK zwarte primer door de airbrush was er geen weg meer terug.

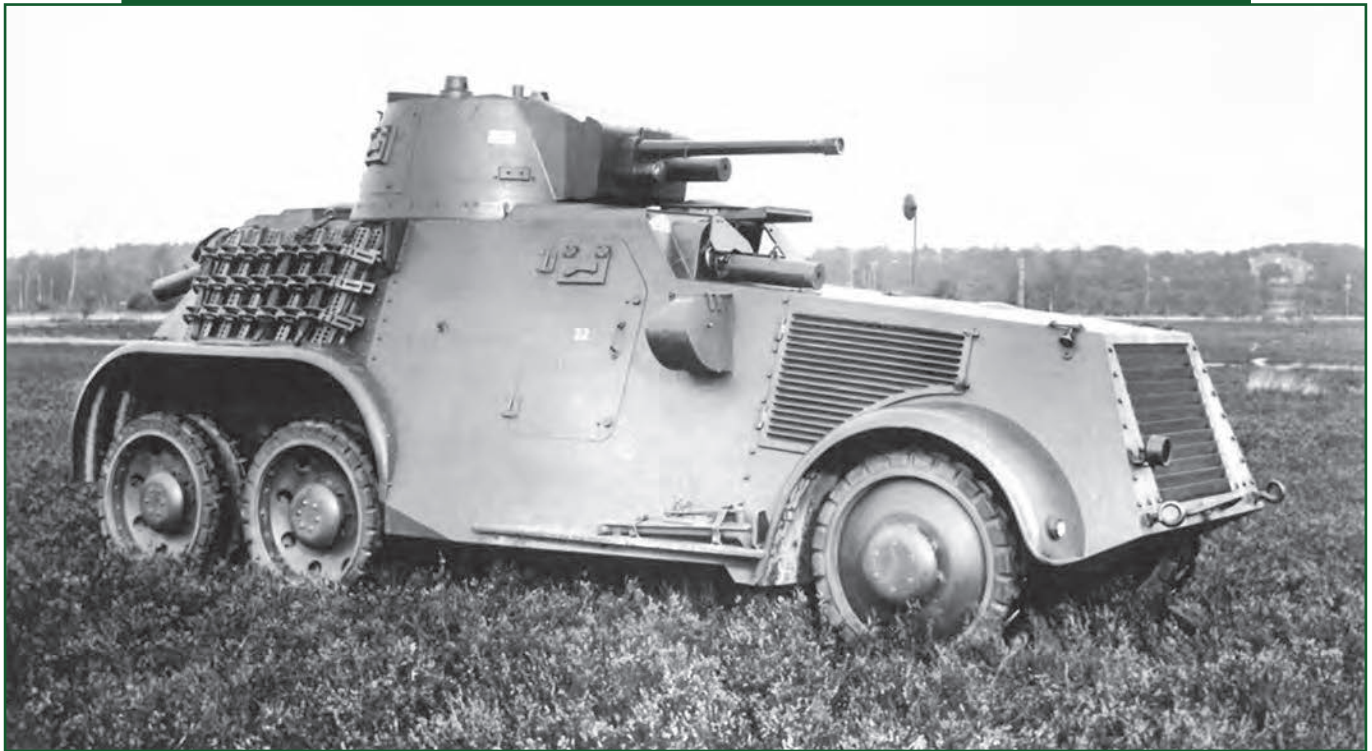
Normaal gesproken spuit ik mijn modellen op gevoel en ben ik niet bang om verschillende kleuren/tinten te gebruiken om ze op te lichten. Maar als je voor iemand anders spuit dan is het toch wel handig dat het in de smaak valt. Daarbij moet het ook natuurgetrouw overkomen en visueel aantrekkelijk zijn

als model. Om dit te testen heb ik eerst maar een oud model voorzien van de kleuren die ik in gedachten had en deze opgestuurd naar Walter. Hij was het er gelukkig helemaal mee eens.

SCHILDEREN EN DECALS

De gebruikte kleuren voor de basislaag zijn Tamiya XF-51 Khaki Drab, opgelicht met verschillende verhoudingen 1:1 Tamiya XF-15 Flat Flesh en XF-4 Yellow Green.

M38 Landsverk

14 gekocht, 1938 -1940

Daniele Notaro , Leander Jobse

Pantserwagen M-38 was de naam die de Koninklijke Nederlandse Landmacht gebruikte voor de 14 Zweedse Landsverk 180 pantserwagens die het in 1937 had gekocht.

Ze waren georganiseerd in een pantserwagenskadron dat hevig vocht tijdens de Duitse inval in Nederland. Na de capitulatie werden sommige van deze pantserwagens hergebruikt door de Wehrmacht.

DE KONINKLIJKE NEDERLANDSE LANDMACHT NA DE EERSTE WERELDOORLOG

Kort na de Eerste Wereldoorlog verkeerde Nederland in een rampzalige economische situatie en in de eerste jaren na de oorlog werden alle middelen van het land gebruikt voor economische en sociale hervormingen. De heersende

overtuiging was dat er na het recente catastrofale conflict, dat miljoenen en miljoenen doden had geëist, nog lang geen nieuwe oorlog zou uitbreken. Hierdoor werd er voor het staande leger veel minder geld beschikbaar gesteld waardoor het snel in omvang afnam. Een nieuwe harde klap kwam eind jaren twintig, de Grote Depressie van 1929, die de Nederlandse economie zwaar trof. Ook begin jaren dertig verbeterde de situatie niet, met een devaluatie van de Nederlandse gulden en een lage export. Met de machtsovername door Adolf Hitler in Duitsland in 1933 verbeterde de situatie omdat de nieuwe economische hervormingen van de nazi's de handel tussen de twee buurlanden deden toenemen.

Pas in 1935 beseften Nederlandse politici dat Hitlers expansionistische beleid tot een tweede conflict in Europa

M39 DAF

12 gebouwd, 1939 -1940

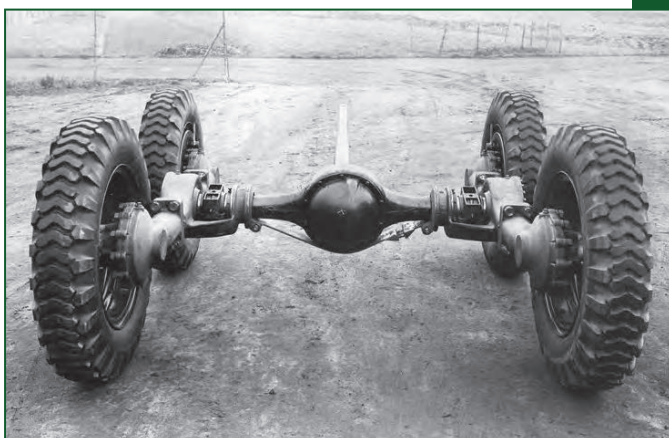
De Trado was een chassissysteem dat door DAF in Nederland werd geproduceerd. De naam Trado komt van zijn twee bedenkers: Piet van der TRappen en Hubertus van DOorne.

De Trado bestond uit een twee armen met verdeelkast die op de aandrijf-as van elke commerciële vrachtwagen geplaatst kon worden. De tandwielen verdeelden de aandrijving naar de

wielen. Met dit systeem werd een enkele achteras een dubbele worden en werd de achteraandrijving eigenlijk een "Walking Beam" die de terreinprestaties aanzienlijk verbeterde.

Dit Trado-veringssysteem zou als basis dienen voor de „Pantrado“-projecten voor gepantserde voertuigen.

Trado aandrijving

FIAT 3000

In de jaren na de Eerste Wereldoorlog maakte de Nederlandse legerleiding zich meer zorgen over mogelijke binnenlandse onlusten dan conflicten met andere Europese landen. Nederland was neutraal en zou dat hoe dan ook blijven. Pantservoertuigen zouden niet nodig zijn! Maar er werden in de twintigerjaren toch wel enkele

gepantserde voertuigen gemaakt en er was ondertussen in het leger beslist belangstelling voor de mogelijkheden van deze voertuigen.

In dit kader maakten enkele officieren van het Technische Korps van het leger in oktober 1926 een dienstreis naar Italië. Hieronder het verslag dat ze daarna indienden.

